

TARJIMANING GRAMMATIK MUOMMALARI

Khushmanova Mahliyo Sherzod qizi
Samarqand Davlat Universitetining
Kattaqo'rg'on filiali talabasi
Ilmiy rahbar: Sattorova Nafisa

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillarida tarjimaning grammatik muammolari haqida ma'lumot berilgan. Ushbu maqolada grammatik o'zgarishlar ham muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Til, tarjima, grammatik muammolar, ingliz tili, o'zbek tili.

Abstract: This article provides information about grammatical problems of translation in English and Uzbek languages. This article also discussed grammatical transformations.

Key words: Language, translation, grammatical problems, English language, Uzbek language.

Ingliz, o'zbek tillari tipologik va genetik jihatdan turli xil tillardir. Ingliz va rus tillari Hind -Yevropa tillari oilasining German va Slavyan guruhlariga mansubdir. O'zbek tili Oltoy tillar oilasining Turkiy tillar guruhiga mansubdir. Morfologik jihatdan ingliz tili analitik xususiyatga ega, o'zbek tili agglyutativ (grammatik shakl va yasama so'zlarning so'z o'zagi va negiziga affikslar qo'shilishi natijasida yasaladigan) tildir.

Biz grammatik muvofiqlikni ikki qismga bo'lamiz: morfologik va sintaktik. Va o'z navbatida morfologik muvofiqlik uch qismga bo'linadi. 1 To'liq. 2 Qisman. 3 Nomuvofiqlik. Huddi shunday sintaktik muvofiqlik ham uch qismga bo'linadi. To'liq morfologik muvofiqlik bir xil grammatik kategoriyalar bor bo'lganida kuzatiladi: Misol uchun: zamon kategoriyasi, son kategoriyasi (birlik va ko'p lik), nisbat kategoriyasi. Misol uchun: Boys-bolalar. Qisman morfologik muvofiqlik tillardagi grammatik kategoriyalar bir – biriga mos kelmaganida kuzatiladi. Ingliz tilida 2 ta kelishik bor, o'zbek tilida esa 6 ta. Grammatik kategoriyalardagi farqlar odatda tildagi boshqa vositalar bilan ifodalanadi. Morfologik nomuvofiqlik tilda grammatik kategoriyalarni mos kelmaslik holatida kuzatiladi. Misol uchun: o'zbek tilida egalikning grammatik kategoriyasi mavjud. U affikslar orqali ifodalanadi, lekin bunday grammatik kategoriyalar ingliz tilida ham, rus tilida ham mavjud emas. Ular bunda olmoshlardan foydalanishadi. Misol uchun:

O'zbek tilida	Ingliz tilida
Qizim.	My girl
Qizing.	Your girl

Qizi. His girl

Qisman sintaktik muvofiqlik esa ma'nosi muvofiq ammo tuzilishi farqlanadi. Glass + tube – N+N, shisha, naycha N+N, -Adj+N.

To'liq sintaktik muvofiqlik tuzilishdagi muvofiqlik bo'lib gapdagi so'zlar tartibi. Misol uchun: Adj. + noun = yellow book – sariq kitob. Sintaktik muvofiqlikning yo'qligi deganda tajjima uchun manba tilda ishlatiladigan, lekin tarjima qilinayotgan tilda ma'lum sintaktik tuzilishlarning bo'lmasligi tushuniladi. Masalan: I heard the door open – Men eshikning ochilishini eshitdim. – To'ldiruvchi ergash gap. Bu yerda o'rin almashtirish, o'zgartirish kiritish, tushirib qoldirish va qo'shimcha qo'shishdan foydalanilgan.

Grammatik transformatsiyalar: Grammatik transformatsiyalar turli xil grammatik va leksik ko'rinishlarning paydo bo'lishiga sabab bo'ladi. Ba'zi hollarda ular bir-biriga juda yaqin bog'liq va leksik-grammatik xarakterga ega bo'ladi. Tarjima qilishda grammatik transformatsiyadan keng foydalanishning sababi o'zbek tilidagi gap ingliz tilining grammatik tuzilishi bilan mos kelmasligida deb izohlanadi: gapda so'z tartibi gaplarning joylashuv tartibidagi farq bosh gap va ergash gap tartibidagi farqdir. Tarjimada biror bir so'z turkumi boshqa bir so'z turkumi bilan o'zgartirilishi mumkin. Bu to'liq yoki qisman transformatsiyalarga bog'liqdir. Tarjima qilishda sifat, ot, fe'l va ravish bilan almashinishi mumkin. Amerika xayotidan: White schools – schools for white – oq tanlilar uchun maktablar; white churches – churches for white.

Tarjima qilishda gapning so'z tartibi va gapning tuzilishida so'z birikmalarining tartibini o'zgarishi tarjima jarayonidagi eng muhim Jihatdir. Ma'lumki, ingliz, o'zbek tillaridagi gapda so'z tartibi Bir xil emas va buni tarjima jarayonida ko'rishingiz mumkin. Misol uchun: A suburban train was derailed near London last night – Kecha kechqurun London yaqinida shahar atrofida yuradigan poyezd izidan chiqib ketdi. Shuningdek Birinchi muammo aniq tarjima qilishning imkoni yo'qligidir. Tillardagi so'zlarning ma'nolari va grammatik tuzilishlari odatda o'xshash bo'lmaydi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsam, tarjimon har bir vaziyatda eng yaxshi ekvivalentini tanlay olishi kerak. Bu grammatik muammolarning birlamchi usuli bo'lsa ajab emas.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tarjima nazariyasi o'quv dasturi.